

En violette.

Funnen i Stockholm 1827.

»Hvem hade kunnat förmoda så mycken dygd vandra emellan tvenne mjölkflaskor!» utropade min vän doktor S., i det han en varm augustiafton trädde inom min dörr, satte sig utmattad på en stol och torkade svetten af pannan. Jag begärde förklaring öfver detta utrop, som föreföll mig besynnerligt, och han berättade.

Du skall veta, min vän, att jag haft en liten bekantskap i ett hus snedt emot mitt, — jo, just en liten nätt bekantskap, en gammal madam, som i tio års tid hämtat mig mjölk och grädde två gånger i veckan. Under hela denna tid har hon, tyst, snygg och ärlig, kommit och gått med en djup nigning, ett 'goddag' och ett 'stor tack', utan att det någonsin fallit mig in att anse henne annorlunda än såsom ett gammalt ordentligt urverk, som slår sina vissa slag på sina vissa timmar, eller såsom en af detta slags människor, som lefva, de veta ej precis hvarföre, som gå genom lifvet, de veta ej huru, och som ändock från morgon till middag, från middag till kväll komma långt drägligare fram till slutet, än de, som veta tio gånger mera. Förliden vecka uteblef hon för första gången bägge mjölkdagarne. Jag började undra om mitt gamla goda urverk redan stannat för alltid och ämnade se efter, huru det stod till därmed, då i dag på morgonen en gosse af omkring tio års ålder kom in till mig och bad, med tårar i ögonen, att jag ville komma till hans goda Nanna, som var mycket sjuk. Jag följde gossen öfver gatan in i huset, där min mjölkhustru bor, och in i ett snyggt, men torftigt utseende rum, där min välbekanta gamla låg på en halmbädd och, såsom det tycktes, illa därän. Ett välklädt fruntimmer, emellan tjuogu och trettio år gammalt, med ett behagligt, men ytterst sjukligt

utseende, satt vid hennes sida och höll hennes hand emellan sina händer. Framför den gamla låg en ung flicka på knä och grät. Hon var af ungefär samma ålder som gossen, hennes bror. Jag var något förundrad öfver hvad jag såg, men som jag ej tycker om öfverflödigt frågande, så underrättade jag mig blott om den sjukas tillstånd. Hon orkade själf ej stort tala, utan den unga frun sökte, med ett synbarligen beklämdt hjärta, göra reda för sjukdomen. Jag förordnade något, talade, efter min vana, ej många ord och tog, i det jag gick ut, en pris snus, tviflande i mitt sinne storligen på läkemedels kraft öfver en varelse, som ålderdom, fattigdom och sjukdom förde fram emot döden. Och om, tänkte jag, jag än kunde denna gång rädda henne, så vore det väl ingen stor välgärning jag därmed gjorde henne. Att ännu några år stappla bekymmersamt fram för att förtjäna ett bekymmersamt bröd och slutligen dö på en halmbädd, — det är ej värdt ett rabarberpulver. För de gamla och fattiga är döden en tröstande ängel, för hvilken doktorerna ej borde stå i vägen. Ofta hjälpa deras medikamenter ej till annat, än att låta den stackars patienten åter smaka hvad som är bittrare än de alla — lifvet. Under detta lilla samtal med mig själf stod jag ännu kvar i förstugan och förstörde med min käpp en spindelväf, tvenne för-tviflade flugor till förlossning, hvilka visade sin tacksamhet därför genom att icke lämna min näsa i fred.

Nu märkte jag, att den unga frun hade följt efter mig. »Bästa herr doktor!» sade hon, med darrande röst och hopknäppta händer, »förlåt, — men — om ni visste hvilket lif det gäller — skulle ni använda all er konst, alla edra bemödanden.» — Ett människolif, min fru, svarade jag, är alltid dyrbart; min konst är ej allsmäktig, men mina bemödanden lika för alla. — Hon såg ut som hon ej rätt trodde mig, och i sanning kände jag några små stickningar i mitt samvete; jag mumlade något om att det skulle fägna mig få höra hvad som närmare rörde den sjuka. Frun öppnade en dörr på motsatta sidan och sade med säkrare röst: »Vill ni vara god att stiga in ett ögonblick; det skall ni ej ångra — jag vill göra er bekant med er patient och ni skall kanske därefter betänka er på en annan behandling.»

Hon förde mig in i ett litet, väl möbleradt rum och därifrån in i ett annat, där till och med en viss elegans härskade. »Se er väl omkring, bästa herr doktor», sade hon.

»Dessa rum, allt hvad här är, hvarje stol, hvarje dyna, ja, mina egna kläder och mina barns äro skänker af den gamla fattiga gumma, som ni nyss såg liggande på halm.» — Tårar lyste i den unga fruns ögon. Uppväckt ur min flegmatiska dvala, bad jag henne ifrigt om ytterligare förklaring. Vi satte oss, och med en röst, som ofta förgäfves sträfvade efter fasthet, fortfor hon: »Min gamla goda Nanna tjänte i mina föräldrars hus och gick i min tjänst då jag gifte mig. Min man och jag ägde blott litet, men vi hade nog. Han lät öfvertala sig att gå i borgen för en af sina vänner, blef bedragen och vi förlorade allt. Sorgen däröfver förtärde honom och efter en tvåårig sjukdom dog han, lämnande mig djupt sörjande med två ganska späda barn och med skulder, hvilka jag såg mig utur stånd att betala. Äfven jag hade af sorg och vakor blifvit ytterst sjuklig och skulle säkert med mina barn förgåtts i elände, om ej min Nanna varit. Redan under min mans sjukdom, då hon såg att det lilla vi hade kvar på långt när icke förslog till hushållet och till de omkostnader, som hans tillstånd gjorde nödvändiga, åtog hon sig, oss ovetande, mjölkförsäljning, och hvad hon därmed förtjände använde hon för oss. Efter min goda mans död, då jag af sjuklighet var ur stånd till det allra minsta, försörjde hon mig och mina fattiga barn helt och hållet. Hon arbetade som en träl dagarne igenom, och ofta, då jag under sömnlösa nätter vakade på mitt läger, hörde jag hennes spinnrock surra i rummet bredvid eller såg jag genom dörrspringan skenet af det ljus, vid hvilket hon satt och arbetade för mina små och deras stackars mor. Bättre föda, kläder, goda husrum förskaffade oss småningom hennes oförtrutna bemödanden; mjölkförsäljningen blef indräktigare sedan hon blifvit mera känd, och allt, allt, använde hon för oss. Hon lefde som hon ej varit till för sig själf, hennes bädd var halmen, hennes föda det sämsta vi lämnat, och aldrig kunde våra böner förmå henne att i det minsta dela lika med oss. Alltid vänlig, glad, fastän tyst, kunde i hennes blick alltid läsas de ord, hon stundom yttrade för att trösta mig: »Söta fru! nog blir allt bra igen.» — Ja, goda Nanna, du gjorde det bra; dag och natt arbetade du för mig och ville ej en gång ha en tack därför. — Då jag blef nog frisk igen för att kunna själf arbeta, ville jag att hon skulle gifva sig någon ro, så mycket mer behöflig, som hennes hälsa

var mycket försvagad och hon synbart blef dagligen mera orklös; men fåfängt. Hon fortsatte sin mjölkförsäljning ända till förra veckan, då hon sjuknade. Hon önskar att kunna lefva för att ännu tjäna mig och mina barn. För sig själf är hon likgiltig såsom för en redan afliden; jag har ej kunnat förmå henne att flytta in i ett bättre rum, på en mjukare bädd. »Jag är van därvid», säger hon, »det är godt nog åt mig.» — O! om ni visste huru ännu för kort tid sedan det hoppet gladdde mig att snart kunna arbeta för henne, som så länge arbetat för mig, att se hennes ålderdom lugn och lycklig genom våra ömma omsorger och tacksamma kärlek, så skulle ni äfven inse, huru bittert jag måste känna det, att se henne falla ett offer för sin hjältemodiga tillgifvenhet just i den stund, då hon genom mig och mina barn skulle kunna njuta välförtjänt lön för en half lifstids uppoffringar. Om ni det kan, herr doktor, så rädda henne, — för hennes skull, som ännu kan på jorden lefva lyckliga dagar, — för min skull, ty jag skulle knappast kunna bära föreställningen om att ha varit orsaken till denna änglavarelses död, — för mina barns skull, som älska henne ömt, som i henne skulle förlora ett dagligt exempel af de ädlaste dygder. Rädda henne... och min tacksamhet»... Jag steg upp och bad henne vara tyst därmed. Man är belönad nog blott genom att lyckas rädda ett sådant lif, sade jag och begaf mig åter till den sjuka. Jag badger att jag nu betraktade henne med helt andra ögon och tröstade frun och barnen med den försäkran, att om ej hennes lifslod vore alldeles utlupet, så skulle min dräpliga mixtur sätta spännkraft ånyo i fjädrarne och bringa pendeln i frisksväng.

»Nå, hvad tycker du om människan?» tillade doktorn — »hade jag ej rätt i mitt utrop: hvem kunde förmoda så mycken dygd vandra emellan tvenne mjölkflaskor!»

Jag gaf honom rätt uti att denna grad af själfförnekande dygd är ovanlig. Likväl tror jag, att om man gjorde sig mödan att söka, så skulle man oftare finna den inom den klass man kallar den obildade, än inom högre kretsars förfinade atmosfär. Själens adel, hjärtats egenskaper likna dessa söta honungssafter, som ängens enklaste blommor bevara i sitt sköte, då ofta blomsterparterrens och orangeiets underbara plantor hysa gift under granna blad. Sällan bildar konsten utan att tillika förbilda och vanligtvis förlorar man i inre värde hvad man vinner i yltre behag.

Tvifvelaktigt kan vara om man må tillskrifva doktor S:s underbara mixtur den gamlas tillfrisknande, eller om icke hennes egen natur och hennes herrskaps ömma vård snarare voro orsaken därtill; allt nog, hon blef fullkomligt återställd till hälsan. Min vän ger henne ett ärligt penningeunderstöd, hvilket hon helt och hållet använder för sin nu mera lyckliga fru och dennas älskvärda barn. Hon hämtar ännu två gånger i veckan mjölk till min vän och allt hvad hon samtycker att för egen del mottaga af honom är en kopp kaffe på sockerbit jämte skorpor, som doktorn alltid håller för henne tillreds hvarje morgon hon kommer; men därför vill hon nödvändigt slå af sex styfver på hvarje kanna mjölk han köper. På hvad sätt de slutligen blifvit sams härom, det vet jag icke.